

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 343.98:343.535:343.123(043.2)

JANU NATALIA

**METODICA INVESTIGĂRII INFRAȚIUNILOR
DE INSOLVABILITATE INTENȚIONATĂ
ȘI INSOLVABILITATE FICTIVĂ**

**SPECIALITATEA 554.04 – CRIMINALISTICĂ, EXPERTIZĂ JUDICIARĂ,
INVESTIGAȚII OPERATIVE**

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice
și Economice, Universitatea de Stat din Moldova

Componența Comisiei de doctorat:

Președinte Tatiana VIZDOAGĂ, conferențiar universitar, doctor în drept,
USM.

Conducător de doctorat Vitalie RUSU, profesor universitar, doctor în
drept, USARB.

Referent 1 Tutor OSOIANU, profesor universitar, doctor în drept, Acade-
mia de Poliție „Ștefan cel Mare” a MAI.

Referent 2 Boris GLAVAN, conferențiar universitar, doctor habilitat în
drept, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare” a MAI.

Referent 3 Vitalie JITARIUC, conferențiar universitar, doctor în drept, USC.

Susținerea va avea loc la 20 iunie 2025, ora 11⁰⁰, în ședința Comi-
siei de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Științe Juridice și Economice,
Universitatea de Stat din Moldova, adresa: MD 2009, Republica Moldova,
mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu 67, bloc 2, aula 119.

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universității
de Stat din Moldova și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a
Calității în Educație și Cercetare.

Rezumatul a fost expediat la 06 mai 2025.

Președintele Comisiei de doctorat

Tatiana VIZDOAGĂ,

conferențiar universitar, doctor în drept



Conducător științific

Vitalie RUSU,

profesor universitar, doctor în drept



Autoare

JANU Natalia



CUPRINS:

REPERE CONCEPTUALE ALE TEZEI.....	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	8
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	17
BIBLIOGRAFIA.....	27
LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI DE DOCTORAT.....	29
ADNOTARE.....	31
ANNOTATION.....	32
АННОТАЦИЯ.....	33

REPERE CONCEPTUALE ALE TEZEI

Actualitatea și importanța temei abordate, încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, zonale, ale colectivului de cercetare și în context inter- și transdisciplinar, prezentarea rezultatelor cercetărilor anterioare referitoare la tema aleasă. Stabilitatea dezvoltării economice și a relațiilor de piață reprezintă unul dintre scopurile de bază ale oricărui stat. Situația de criză în domeniul economiei de la sfârșitul anilor '90 ai secolului trecut a provocat creșterea numărului de întreprinderi falimentate în toate domeniile activității economice. În aceste condiții, a căpătat o răspândire largă asemenea infracțiuni ca insolvabilitatea fictivă și cea intenționată. De altfel, scopul propus de Legea insolvabilității s-ar dori a fi unul nobil – salvarea agenților economici „defecți” prin instituirea procedurii de restructurare sau de curățare a mediului economic de astfel de agenți prin aplicarea falimentului. În asemenea circumstanțe, cu părere de rău, anume creditorii sunt nevoiți să accepte consecințele finalizării procesului de insolvabilitate prin faliment, în urma cărora nu mai au nicio șansă de recuperare a creanțelor lor. De astfel de „avantaje” oferite de Legea insolvabilității sunt tentați unii antreprenori de rea-credință, iar practica judiciară ne demonstrează că există persoane care se folosesc de insolvabilitate ca de un instrument de îmbogățire pe seama creditorilor. Chiar dacă acțiunile ilegale de provocare sau înscenare a insolvabilității sunt incriminate în Codul penal al Republicii Moldova, la articolele 252 și 253, sub formele de „insolvabilitate intenționată” și „insolvabilitate fictivă”, tindem să credem că acestea rămân a fi *destul de ineficiente*. Considerăm că acest lucru se explică, mai degrabă, prin lipsa de instrumente, abilități și cunoștințe ale organelor de urmărire penală pentru depistarea și cercetarea infracțiunilor în cauză. În legătură cu problema luptei cu insolvabilitatea intenționată și insolvabilitatea fictivă, știința criminalisticii nu a înregistrat lucrări suficiente în acest domeniu. Într-o anumită măsură, au fost abordate diverse aspecte juridico-penale și criminologice ale acestui subiect, însă cercetări speciale cu caracter criminalistic pe acest segment nu au fost, practic, întreprinse. În literatura de specialitate, chestiunile referitoare la metodică investigării faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă au fost examinate în calitate de premise ale constituirii metodicii particulare de investigare. Toate aceste circumstanțe justifică actualitatea temei alese pentru cercetare, oportunitatea analizei practicii judiciare privind investigarea infracțiunilor în domeniul insolvabilității, în vederea elaborării recomandărilor pentru soluționarea chestiunilor de ordin juridic, organizațional, tactic și metodologic, care își găsesc aplicare în activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată.

Organizațiile regionale și internaționale sunt și ele preocupate de problema insolvabilității de foarte mult timp, recunoscând importanța acestei instituții pentru mediul economic și încercând să ajusteze reglementările în acest domeniu, pe măsura apariției noilor circumstanțe și evenimente.

Uniunea Europeană are elaborat un set de acte normative, care conțin reglementări privind scopul, mecanismul și condițiile desfășurării proceselor de insolabilitate în spațiul UE, atribuțiile organelor responsabile în această direcție. Periodic, Comisia Europeană face publicații cu referire la evoluția reglementărilor în domeniul insolvenței, în care ilustrează principalele concepte legate de cadrul normativ în materia insolvenței și relevanța economică de punere în aplicare a acestora. La nivel mondial, cele mai implicate în monitorizarea situației solvenței și a insolvenței companiilor, a fluxului de lichidități și a nivelului de creditare sunt Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional. Este de menționat că de riscul insolabilității sunt preocupate și companiile internaționale de asigurare. Putem susține că, actualmente, reglementarea juridico-penală în domeniul insolabilității nu merge, pe alocuri, pas în pas cu realitatea din domeniul relațiilor economice de piață, cu reglementarea juridico-civilă a relațiilor de proprietate, cu problemele din domeniul activității de întreprinzător. Răspândirea acestui gen de infracțiuni își lasă amprenta negativă asupra stabilizării relațiilor de piață în Republica Moldova. Ele reprezintă o barieră cu caracter criminal ce înrăutățește mediul concurențial, măresc incapacitățile de plată și diminuează evoluția unor domenii diversificate ale businessului. În cumul cu mulți alții, acești factori influențează negativ asupra fundamentului economic al statului, care mai este încă instabil și foarte fragil.

Scopul lucrării este axat pe identificarea și analiza metodelor și tehnicilor specifice utilizate în investigarea infracțiunilor de insolabilitate intenționată și insolabilitate fictivă, având în vedere complexitatea acestor infracțiuni, impactul lor asupra economiei, precum și provocările întâmpinate de organele de urmărire penală în procesul cercetării lor și a stabilirii vinovăției făptuitorilor. Scopul lucrării vizează, de asemenea, evaluarea eficienței instrumentelor și procedurilor legale existente, în acest sens, propunerea unor soluții de îmbunătățire a cercetării și descoperirii acestor infracțiuni, precum și promovarea unor practici mai eficiente în prevenirea și combaterea lor. Pentru atingerea acestui scop, ne-am propus realizarea următoarelor **obiective ale cercetării**:

- analiza legislației și doctrinei în materia insolabilității, pentru a stabili principalele aspecte privind intentarea și derularea procedurii de insolabilitate;
- identificarea și expunerea elementelor de bază ale caracteristicii criminalistice a infracțiunii de insolabilitate intenționată și insolabilitate fictivă;
- sistematizarea și analiza spectrului de circumstanțe care urmează a fi stabilite în cauzele referitoare la infracțiunile de insolabilitate intenționată și insolabilitate fictivă;
- studierea schemelor de bază și facultative privind provocarea insolabilității prin folosirea procedurilor de insolabilitate în scopuri infracționale;

- expunerea și analiza particularităților tactico-organizatorice ale verificărilor inițiale, în vederea descoperirii faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă;

- caracterizarea actelor inițiale de control, în temeiul rezultatelor situațiilor criminale depistate în procesul cercetării faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă;

- conturarea particularităților referitoare la începerea urmăririi penale pe această categorie de dosare și caracterizarea activității analitice a ofițerului de urmărire penală la această etapă a cercetării;

- dezvăluirea particularităților de elaborare a versiunilor de urmărire penală și de identificare a direcțiilor de bază a planificării cercetării în cauzele de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată;

- sistematizarea situațiilor tipice de urmărire penală și elaborarea algoritmului de acțiuni ale ofițerului de urmărire penală și ale ofițerilor de investigații în procesul descoperirii și investigării faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă;

- precizarea scopului și caracterizarea modalităților de folosire a cunoștințelor de specialitate în procesul cercetării infracțiunilor de insolvabilitate;

- analiza și precizarea particularităților tactice ale efectuării acțiunilor de urmărire penală în procesul investigării infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă;

- formularea concluziilor și recomandărilor, în vederea îmbunătățirii, perfecționării și eficientizării cadrului metodologic de cercetare a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

Obiectul cercetării îl constituie particularitățile metodologice de investigare a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

Ipooteza de cercetare se bazează pe faptul că aplicarea unei metodici integrate și coerente în investigarea infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă contribuie la o identificare mai eficientă a acestor fapte, reducând riscul fraudelor și asigurând o protecție mai bună a intereselor creditorilor. Or, o metodică bine structurată, folosită în cadrul cercetării infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictive, ar putea avea un impact pozitiv asupra eficientizării procesului de identificare, investigare și prevenire a fraudelor din acest domeniu.

Starea metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Baza metodologică a tezei de doctor este constituită din prevederile dialecticii materialiste, întemeiate pe aplicarea metodelor comparative și sistemic-structurale. Baza teoretică a cercetării este reprezentată de lucrările cercetătorilor din domeniul dreptului penal, procesual penal, al dreptului civil și al criminalisticii. Metodologia cercetării include și studierea legislației naționale, a publicațiilor științifice, a lucrărilor de doctorat, a recomandărilor metodologice și a materialelor cu caracter informativ referitoare la su-

biectul cercetării. Temelia normativ-juridică este reprezentată de multiple acte normative care reglementează procesul de insolvabilitate a subiecților activității economice, precum și cele care constituie fundamentul activității organelor de drept și a celor cu funcții de control, dar și rezultatele analizei literaturii de specialitate. În particular, în calitate de bază normativă a lucrării au servit Codul penal al Republicii Moldova, Codul de procedură penală al Republicii Moldova, Codul civil al Republicii Moldova și prevederile din Legea insolvabilității nr. 149/2012. În lucrare sunt, de asemenea, folosite concepții teoretice generale și metode de cercetare criminalistică.

Aprobarea rezultatelor. Rezultatele investigațiilor efectuate au fost prezentate la conferințele științifice naționale și internaționale, inclusiv peste hotare, și reflectate în articolele științifice.

Publicațiile la tema tezei. La tema tezei de doctorat au fost publicate 11 lucrări științifice.

Volumul și structura tezei: 255 pagini text de bază ce cuprinde: introducerea, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 305 titluri; declarația privind asumarea răspunderii; CV-ul autoarei.

Cuvinte-cheie: insolvabilitate fictivă, insolvabilitate intenționată, acțiuni de urmărire penală, procedeu probatoriu, bănuít, învinuit, cunoștințe speciale, expertiză, planificare.

CONȚINUTUL TEZEI

Primul Capitol, intitulat ***Analiza situației în domeniul metodicii investigației infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă***, ne informează despre materialele științifice elaborate la tema tezei de doctor și publicate în Republica Moldova și în alte state. În cadrul acestui compartiment, am catalogat materialele științifice publicate la acest subiect, am analizat succint conținutul lor, evidențiind opiniile, pozițiile, concepțiile relevante pentru metodică investigației infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

Specificul și noutatea lucrării au determinat, în special, o analiză lucrărilor elaborate de cercetătorii din Republica Moldova în domeniul insolabilității, din perspectiva dreptului penal și procesual penal (A. Barbăneagră, S. Brînză, V. Stati, V. Rusu, A. Lebedinschi, N. Levandovschi, Gh. Reniță, I. Selevestru, V. Ursu, V. Vlaicu, N. Cioban, M. Boșcăneanu, Gh. Macovei ș.a.). Această analiză complexă va fi de folos pentru determinarea gradului de investigație a subiectului tezei de doctor, pentru identificarea unor idei importante expuse de specialiștii noștri, dar și pentru stabilirea lacunelor doctrinare și practice și fortificarea speranței noastre că prezentul studiu va contribui la îmbogățirea doctrinei de specialitate cu noi opinii și idei. În conținutul acestui capitol, atenția a fost focusată și pe examinarea materialelor științifice la tema de cercetare, publicate peste hotarele Republicii Moldova, semnate de autorii din România, Federația Rusă și alte state (R. Constantin, P. Drăghici, M. Ioniță, A. Lazăr, D. Sandu, F. M. Scârdea, D. D. Șaguna, C. Voicu, A. Boroi, C. Coutihno, A. Kappeler, A. Turrini, T. Davchenko, A. J. Geldrop, J. A. Kirshner, A. Butyrskyi, M. Barkauskas, B. Бандурин, В. Образцов, П. Власов, С. Евдокимов, С. Журавлев, А. Иванов, Е. Ложкина, Д. Муратов, А. Павлисов ș.a. Într-un final, ca rezultat al analizei situației în domeniul metodicii investigației infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă s-a constatat că reglementarea instituției insolabilității s-a perfecționat pe durata mai multor secole, în funcție de evoluția istorică, juridică și economică a statelor. Totuși, în ciuda acestui fapt, trebuie să constatăm că, până la momentul de față, în Republica Moldova nu a fost cercetată și nici nu a fost elaborată o metodică specifică, dedicată investigației infracțiunilor de insolabilitate. De asemenea, puținele lucrări dedicate metodicii investigației acestor infracțiuni, editate, în mare parte, în alte state, în contextul modificărilor și completărilor recente, aduse legislației penale, procesual penale și reglementărilor naționale privind insolvența, necesită actualizări și aprofundări suplimentare, pentru a reflecta în mod adecvat noile realități juridice și economice ale fenomenului insolabilității, atât în Republica Moldova, cât și peste hotarele ei.

În Capitolul al doilea, cu genericul ***Infracțiunile de insolabilitate intenționată și insolabilitate fictivă: caracteristica criminalistică și circumstanțele comiterii lor*** ne concentrăm pe caracteristica criminalistică a

infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă, dar și pe circumstanțele care urmează a fi stabilite în procesul cercetării lor, formulând un șir de concluzii ce se impun din cercetarea acestor aspecte. Caracteristica criminalistică a infracțiunii, după V. Gh. Șuruhnov, „reprezintă modelul său informațional. El este format dintr-un sistem de date despre metodele tipice de pregătire, comitere și ascundere a infracțiunii, despre circumstanțele, instrumentele și mijloacele utilizate în comiterea ei, despre urmele tipice, obiectul infracțiunii, trăsăturile personale ale autorilor și ale victimelor¹. În opinia cercetătorului M. Gheorghită, „caracteristica criminalistică este o noțiune dinamică, ce prezintă o descriere a urmelor, însușirilor, semnelor infracțiunii concrete, a acelor elemente care conturează fenomenul ori unele probe, indicii ale infracțiunii luate aparte la o anumită etapă. Această categorie însumează diverse stări calitative și cantitative ale infracțiunii concrete, reflectate sub aspect de urmă și proba (în sensul vast al cuvântului)”². Marea majoritate a cercetătorilor criminaliști consideră *caracteristica criminalistică a infracțiunilor* ca fiind un reper, un suport și un instrument important în lupta cu criminalitatea. Autorul V. Gavlo, de exemplu, susține că „existența caracteristicii criminalistice a infracțiunilor este justificată din punct de vedere al elaborării tehnicii, tacticii și metodicii descoperirii, investigării și prevenirii faptelor infracționale. Ea reprezintă prima componentă structurală informativă din conținutul metodicii investigării infracțiunilor”³. Este evident următorul moment: caracteristica criminalistică a infracțiunilor legate de insolvabilitate derivă din obiectul probatorului pe această categorie de dosare. Elementele structurale de bază ale caracteristicii criminalistice a infracțiunilor de insolvabilitate se disting printr-o anumită diversitate. În structura caracteristicii criminalistice a insolvabilității ilegale sunt evidențiate următoarele elemente de bază: 1) obiectul infracțiunii; 2) împrejurările și condițiile comiterii infracțiunii; 3) persoana infractorului și caracteristica lui; 4) modalitățile de comitere și tănuire a faptelor de insolvabilitate; 5) circumstanțele care au contribuit la comiterea faptei⁴.

Tot în acest capitol am analizat și am argumentat necesitatea stabilirii în deplin volum a întregului complex de circumstanțe generale, care urmează a fi clarificate în procesul investigării faptelor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată. Or, constatarea circumstanțelor care urmează a fi dovedite într-o cauză penală permite a soluționa just cauza penală și, în esență, a realiza în fiecare, sau concret, sarcinile unui proces echitabil⁵.

¹ Шурухнов, Н. Г. *Криминалистика: Учебник*. М.: Изд. ЭКСМО, 2005, с. 449-450.

² Gheorghită, M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău, 2017, p. 732.

³ Гавло, В. К. *Типовая криминалистическая характеристика преступлений: изжила ли она себя? В: Криминалистика: актуальные вопросы теории и практики*. Ростов-на-Дону, 2002, с. 74-75.

⁴ Резван, П. А. *Методика расследования криминальных банкротств*: Дисс. ... канд. юрид. наук. Волгоград, 2004, с. 44.

⁵ DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, Iu., VIZDOAGĂ, T. ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier Juridic, 2005, p. 267.

Autorul E. Vlasov menționează despre necesitatea stabilirii în deplin volum a întregului complex de circumstanțe generale, care urmează a fi clarificate în procesul investigării faptelor de insolabilitate fictivă și insolabilitate intenționată, încercând să redacteze o listă a lor⁶. La rândul său, autoarea L. Poselskaia încearcă să diferențieze circumstanțele care urmează a fi stabilite și dovedite în funcție de tipul de infracțiune, legată de insolabilitate, clasificând, *de facto*, modalitățile de comitere a acestor infracțiuni⁷. Cercetătoarea E. Serova enumeră următoarele circumstanțe, ce urmează a fi stabilite în cazurile de insolabilitate criminală: semnele falimentării organizației; etapele procedurii de falimentare; cine efectuează conducerea întreprinderii; caracteristica organizației falimentate; urmările socialmente periculoase, survenite de pe urma infracțiunii, legate de insolabilitate; modalitățile de comitere a infracțiunii; autorul infracțiunii⁸. Autorul P. Vlasov examinează un complex de circumstanțe cu caracter general, care urmează a fi clarificate în procesul investigării oricăror infracțiuni din domeniul insolabilității și a fiecărui tip de infracțiune în parte⁹. Or, cunoașterea particularităților tuturor circumstanțelor care urmează a fi dovedite reprezintă condiția necesară a cercetării eficiente a cazurilor de insolabilitate fictivă și insolabilitate intenționată¹⁰. În consecință, am reușit să diferențiem circumstanțele care urmează a fi stabilite și dovedite în funcție de tipul de infracțiune, legată de insolabilitate, clasificând, *de facto*, modalitățile de comitere a acestor infracțiuni.

Capitolul 3 – **Specificul și conținutul cadrului metodologic de investigație a infracțiunilor de insolabilitate intenționată și insolabilitate fictivă** – elucidează următoarele momente legate de specificul metodologiei de investigare a acestor fapte infracționale: evidențierea unor aspecte tactico-organizatorice ale verificărilor inițiale; sesizarea și începerea urmăririi penale în cauzele de insolabilitate intenționată și insolabilitate fictivă; analiza unor situații tipice de investigare a infracțiunilor de insolabilitate intenționată și insolabilitate fictivă; planificarea urmăririi penale; organizarea și desfășurarea procesului de investigare a insolabilității intenționate și a celei

⁶ ВЛАСОВ, П. Е. *Расследование незаконных банкротств и неправомерных действий при банкротстве*. Дисс. канд. юрид. наук. М., 2004, с. 132-133.

⁷ Посельская, Л. Н. *Расследование криминальных банкротств*. В: Криминалистика : Учебник для студентов вузов. / Под ред. А. Ф. Волынского и В. П. Лаврова. М., 2008, с. 740-741.

⁸ Серова, Е. Б. *Методика расследования криминальных банкротств*. В: Курс криминалистики: в 3-х т. Том 3. Криминалистическая методика: Методика расследования преступлений в сфере экономики, взяточничества и компьютерных преступлений. / Под ред. О. Н. Коршуновой и А. А. Степанова. Санкт-Петербург, 2004, с. 393-396.

⁹ ВЛАСОВ, П. Е. и др. *Расследование преступлений, связанных с банкротством*. В: Расследование преступлений в сфере экономики: Сб. метод. рекомендаций. М., 2005, с. 9-10.

¹⁰ Павлисов, А. Н. *Первоначальный этап расследования преднамеренного банкротства юридических лиц*: Дисс. ... канд. юрид. наук. Краснодар, 2007, с. 50-51.

fictive la etapa inițială și cea ulterioară; aplicarea cunoștințelor specializate în cercetarea faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

Oportunitatea și temeinicia începerii urmăririi penale depind, de multe ori, de verificările care premERG ordonanței de pornire a procesului sau de refuzul de a începe urmărirea. Începerea corectă și oportună a urmăririi penale contribuie la descoperirea rapidă și deplină a infracțiunilor și la demascarea persoanelor vinovate. După cum susține, pe bună dreptate, autorul V. V. Stepanov, oportunitatea și temeinicia începerii urmăririi penale depind, de multe ori, de verificările care premERG ordonanței de pornire a procesului sau de refuz de a începe urmărirea¹¹. În opinia autoarei E. Serova, în procesul investigării infracțiunilor din domeniul insolvabilității, este necesar să ne conducem de prevederile generale ale metodicii de cercetare a infracțiunilor economice¹². Verificările inițiale, în opinia autorilor V. Grigoriev și Iu. Prușinschi, se efectuează în cazul obținerii cererilor și informațiilor, în ordinea stabilită de legea procesual-penală, în care se indică despre faptul comiterii infracțiunii, datele expuse fiind însă insuficiente pentru începerea urmăririi penale¹³.

În activitatea organelor de urmărire penală, la etapa pornirii procesului penal, sunt prezente anumite procedee tactice ale acțiunilor orientate spre stabilirea datelor necesare și suficiente pentru începerea legală și întemeiată a procesului penal¹⁴. Activitatea practică privind descoperirea, fixarea și folosirea informațiilor referitoare la insolvabilitățile infracționale reprezintă un complex de măsuri de ordin procesual și operativ-investigativ¹⁵, care se realizează în procesul interacțiunii subiecților procesuali în cadrul cercetării cauzelor penale. Legiuitorul nu prevede limitele interacțiunii și nu reglementează obligația organului de urmărire penală de a apela la această instituție. Utilizarea acestei instituții de către subiecții procesuali la cercetarea cauzelor penale este o măsură facultativă, care poate fi realizată la discreția organului de urmărire penală doar în anumite cazuri¹⁶. Începerea urmăririi penale în calitate de act procedural distinct marchează limita finală a fazei de verificare a sesizării organului de urmărire penală, iar pe de altă parte, punctează limita inițială a fazei de urmărire penală. Or, potrivit art. 274 Cod

¹¹ СТЕПАНОВ, В. В. *Предварительная проверка первичных материалов о преступлении*. Саратов, 1972, с. 8.

¹² Серова, Е. Б. *Методика расследования криминальных банкротств*. *Op. cit.*, с. 396.

¹³ Григорьев, В. Н., Прушинский, Ю. В. *Первоначальные действия при получении сведений о преступлении (процессуальные и организационно-правовые формы): Учебное пособие*. М., 2002, с. 66-67.

¹⁴ Овсянников, В. А. *Основания и мотивы принятия уголовно-процессуальных решений в стадии возбуждения уголовного дела: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук*. Омск, 2001, с. 16.

¹⁵ Муратов, Д. А. *Расследование преступлений, совершаемых с использованием процедур банкротства: Дисс. ... канд. юрид. наук*. Нижний Новгород, 2004, с. 91-92.

¹⁶ OGANESEAN, A. *Interacțiunea subiecților procesuali în cadrul cercetării cauzelor penale: Monografie*. Chișinău: Ed. LEXON, 2022, p. 193.

de procedură penală al Republicii Moldova¹⁷, trebuie să fie întrunite cumulativ condițiile prevăzute de lege¹⁸. Descoperirea oportună a semnelor oricărei infracțiuni reprezintă condiția obligatorie a investigării oricărei fapte. Cu referire la infracțiunile de insolabilitate fictivă și insolabilitate intenționată, procesul de identificare a semnelor lor dispune de anumite particularități¹⁹. O particularitate a începerii urmăririi penale pe această categorie de dosare o reprezintă temeiurile specifice pentru luarea unei asemenea decizii de către organul de urmărire penală²⁰.

Am constatat și următorul fapt: în literatura de specialitate se menționează că reprezentanții organelor de urmărire penală se pot pomeni în situația stabilirii semnelor insolabilității infracționale și, respectiv, a necesității luării hotărârii privind începerea urmăririi penale. În acest sens, autorul A. Nujdin delimitează, ca minimum, următoarele două situații: 1) până la adresarea în instanța de judecată cu cerere privind recunoașterea întreprinderii ca falimentată; 2) în procesul pregătirii cererilor privind anularea acordurilor de reglementare (a tranzacțiilor de împăcare) cu creditorul major, care au fost încheiate cu scopul de a ascunde insolabilitatea faptică și a preveni inițierea proceselor de către creditori²¹. Toate aceste circumstanțe nu epuizează diversitatea situațiilor tactice în care se poate pomeni organul de urmărire penală la momentul luării hotărârii privind începerea urmăririi penale²². Făcând referire la rolul versiunilor criminalistice în investigarea infracțiunilor de insolabilitate intenționată și insolabilitate fictivă, am reținut că versiunea constituie o explicație probabilă (ipoteză) a faptei sau a împrejurărilor acesteia, elaborată în urma unui proces de analiză logică a datelor de care dispune organul de urmărire penală la o anumită etapă de cercetare și prin a cărei verificare se urmărește determinarea adevărului²³. Întregul sistem de versiuni poate fi prezentat în mai multe blocuri, specifice diferitor etape de investigare a infracțiunilor de insolabilitate fictivă și insolabilitate intenționată.

De relevanță este și constatarea faptului că soluționarea problemelor legate de cercetarea infracțiunilor de insolabilitate fictivă și insolabilitate intenționată urmează să se desfășoare în funcție de etapele acestui pro-

17 *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*. Legea Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. Monitorul Oficial, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.

18 OSOIANU, T. et al. *Urmărirea penală. Criminal investigation: Curs universitar*. Chișinău: Ed. Cartea Militară, 2021, p. 128.

19 Павлисов, А. Н. *Первоначальный этап расследования преднамеренного банкротства юридических лиц*. Op.cit., c. 52.

20 Ostavciuc, D. *Sesizarea organului de urmărire penală*. Chișinău: Ed. Cartea Militară, 2020, p. 9.

21 Нуждин, А. М. *Проблемы методики раскрытия и расследования криминальных банкротств*. Автореф. дисс. канд. юрид. наук. М., 1997, с. 29.

22 Муратов, Д. А. *Расследование преступлений, совершаемых с использованием процедуры банкротства*. Op.cit., c. 137.

23 Doras, S. *Criminalistica*. Chișinău: Cartea Juridică, 2011, p. 284.

ces²⁴. În baza rezultatelor prelucrării versiunilor, în cadrul diverselor situații de urmărire penală, se efectuează planificarea investigațiilor²⁵. Direcțiile de planificare a cercetării faptelor de insolvabilitate fictivă și intenționată sunt: 1) planificarea verificării calității și plenitudinii informațiilor probatorii privind semnele infracțiunii de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată, planificarea verificării fiabilității surselor de informații documentare și a solicitanților (petiționarilor); 2) planificarea lucrului la locul de aflare a organizației-debitor, strângerea documentelor organizațional-constitutive și a altor acte legate de transmiterea bunurilor debitorului; 3) planificarea verificării relațiilor faptice ale debitorului și creditorului cu patrimoniul pe care îl dețin (cercetarea obiectelor și a instalațiilor, audierea persoanelor angajate la întreprindere, cercetarea documentației tehnologice și a produselor finite); 4) planificarea lucrului privind verificarea cauzelor insolvabilității debitorului (studierea caracterului și conținutului contractelor încheiate de întreprindere și al executării faptice a acestora, inițierea reviziilor documentare, dispunerea expertizei economice); 5) planificarea activităților privind descoperirea semnelor și investigarea altor infracțiuni conexe (inclusiv disjungerea lor), depistate în legătură cu verificarea cauzelor insolvabilității fictive sau intenționate²⁶.

Planificarea reprezintă latura cea mai importantă a organizării cercetării faptelor penale, ea asigurând efectuarea acesteia în conformitate cu cerințele legale, în mod temeinic, obiectiv și complet²⁷. Particularitățile planificării depind de etapele cercetării. În ceea ce privește asigurarea criminalistică a fazei investigațiilor inițiale a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă, ei îi sunt specifice anumite activități legate de formarea și prezentarea cunoștințelor criminalistice referitoare la situațiile tipice de urmărire penală, de planificarea cercetării și trasarea unei liste orientative de acțiuni de urmărire penală²⁸. *Etapa inițială* a investigării infracțiunilor demarează din momentul pornirii urmăririi penale și finalizează odată cu punerea persoanei sub învinuire. Structura acestei etape de cercetare este constituită din situațiile de urmărire penală, mijloacele tactice, inclusiv planificarea și elaborarea versiunilor de urmărire penală, și, de asemenea, obiectul probatoriu-lui²⁹. Sarcina principală la faza inițială de investigare ține de asigurarea ridicării

²⁴ RUSU, V., JANU, N. Faza investigațiilor inițiale a faptelor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată. În: *Revista Română de Criminalistică*. Volumul XXIV. Nr. 1, martie, 2023, p. 49.

²⁵ Ищенко, Е. П. Планирование и программирование расследования на первоначальном этапе. В: *Версии и планирование расследования*. Свердловск, 1985, с. 76–83.

²⁶ Муратов, Д. А. Расследование преступлений, совершаемых с использованием процедур банкротства. *Op.cit.*, с. 141–142.

²⁷ Doraș, S. *Criminalistica*. *Op. cit.*, p. 281–282.

²⁸ RUSU, V., JANU, N. Faza investigațiilor inițiale a faptelor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată. *Op.cit.*, p. 49.

²⁹ Романова, Е. С. Криминалистическое обеспечение расследования преступлений, связанных с банкротством: Дисс. ... канд. юрид. наук. М., 2009, с. 131.

documentelor contabile, fiscale și/sau financiare, a purtătorilor electronici, în vederea cercetării lor ulterioare. Măsurile întreprinse trebuie realizate prin surprindere pentru persoanele bănuite³⁰. Organizarea acțiunilor de urmărire penală la etapa inițială a cercetării faptelor de insolvabilitate infracțională este legată de un sistem specific de acțiuni tactico-ofensive iscusite³¹, orientate, în primul rând, spre acumularea unor informații suplimentare. *Momentul finalizării etapei inițiale și trecerea la cea ulterioară* reprezintă o chestiune de fapt, legată de punerea persoanei sub învinuire. La etapa ulterioară a cercetării (de fapt, a doua) este efectuată verificarea detaliată a temeiniciei învinuirii, sunt identificați toți coparticipanții și toate episoadele activității infracționale, se studiază legăturile între elementele componenței de infracțiune și, de asemenea, se clarifică toate circumstanțele care au contribuit la comiterea infracțiunii³². Etapa ulterioară este în funcție, pe de o parte, de rezultatele activităților de investigare desfășurate în etapa inițială, iar, pe de altă parte, de declarațiile persoanelor bănuite, învinuite, de poziția pe care acestea o iau în raport cu învinuirea adusă³³. Anume la etapa ulterioară de cercetare a infracțiunilor apare necesitatea stringentă de a aplica metode speciale de muncă informațională și analitică³⁴. Am reținut și faptul că cercetarea cauzelor penale referitoare la insolvabilitățile infracționale este legată, în primul rând, de dovedirea hotărârilor nejustificate economic ale conducătorilor întreprinderilor falimentate, care au fost luate reieșind din interese personale sau de acaparare. Anume din acest considerent, în procesul verificărilor inițiale și imediat după începerea urmăririi penale, va fi nevoie de ajutorul economiștilor, al auditorilor, al specialiștilor în domeniul bunurilor imobile, al merceologilor, analiștilor din domeniul pieței de fonduri etc.³⁵, adică de așa-zisele cunoștințe specializate. Principalele forme de aplicare a cunoștințelor criminalistice specializate în procesul penal constituie expertiza judiciară, expertiza extrajudiciară, expertiza situațională a locului faptei, constatările tehnico-științifice, acordarea de ajutor organelor competente în aplicarea mijloacelor tehnico-criminalistice la realizarea acțiunilor de urmărire penală³⁶, consultarea ofițerilor de urmărire penală, auditul, reviziile documentare, controlul financiar, controlul fiscal, inventarierea etc.

³⁰ BUSUIOC, N. *Investigarea infracțiunilor de evaziune fiscală: cadrul procesual și tactic-co-metodologic*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2020, p. 175-176.

³¹ Транчук, Л. И., Фомов, С. В. Выявление способов и признаков совершения криминальных банкротств. В: Вестник МВД России. 2001, № 2-3, с. 61.

³² РОМАНОВА, Е. С. *Криминалистическое обеспечение расследования преступлений, связанных с банкротством*. Op. cit., с. 148.

³³ BUSUIOC, N. *Investigarea infracțiunilor de evaziune fiscală: cadrul procesual și tactic-co-metodologic*. Op. cit., p. 176.

³⁴ GHEORGHIȚĂ, M. *Tratat de metodică criminalistică*. Chișinău: CEP USM, 2015, p. 70.

³⁵ МУРАТОВ, Д. А. *Расследование преступлений, совершаемых с использованием процедур банкротства*. Op. cit., с. 183.

³⁶ CHIOTICI, D.-M. *Atribuțiile specialistului criminalist în activitatea de cercetare la fața locului*. Rezumatul tezei de doctor în drept. Chișinău, 2024, p. 26-27.

Cel de-al patrulea capitol, cu genericul **Specificul efectuării acțiunilor de urmărire penală la investigarea infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă**, cuprinde șase paragrafe, dintre care cinci se referă la specificul și particularitățile efectuării anumitor acțiuni de urmărire penală pe această categorie de cauze penale. Am constatat că realizarea calitativă a cercetării locului faptei săvârșite, mai cu seamă în împrejurări neevdente, orientează organul de urmărire penală să insiste la obținerea unui volum maximal de informații despre circumstanțele și autorul infracțiunii comise într-o etapă cât mai timpurie a procesului de urmărire penală³⁷. Pentru ca investigația științifică a locului faptei să stabilească cu certitudine relația dintre faptă și făptuitor, trebuie să se pornească de la ideea că acțiunea infracțională se realizează printr-un sistem de elemente (acte) subordonate unei strategii sau direcții principale³⁸. La rândul său, percheziția este una dintre cele mai răspândite acțiuni de urmărire penală, efectuate în procesul cercetării faptelor de insolvabilitate infracțională³⁹. Scopul acestei acțiuni este depistarea și ridicarea unor documente oficiale și neoficiale ascunse⁴⁰. Descoperirea mijloacelor de probă prin percheziție nu poate fi, în nici un caz, lăsată la voia întâmplării, fără o organizare atentă și riguros pregătită, îndeosebi în cazuri mai complexe⁴¹. Și ridicarea reprezintă cea mai eficientă și mai frecvent întâlnită acțiune de urmărire penală, în cazul infracțiunilor referitoare la insolvabilitate, fiind efectuată în scopul obținerii documentelor oficiale⁴². Audierea este cea mai răspândită și, totodată, cea mai complicată acțiune de urmărire penală, efectuată în procesul cercetării actelor de insolvabilitate infracțională⁴³. Administrarea probei testimoniale pune pregnant în evidență necesitatea respectării, în egală măsură, atât a prevederilor procesuale, cât și a regulilor tactice criminalistice⁴⁴.

Pe parcursul cercetării infracțiunilor legate de insolvabilitate, probatoriul se întemeiază și pe datele colectate în urma audierii martorilor⁴⁵. Identificarea lor reprezintă condiția obligatorie a elaborării planului de audiere și a

³⁷ GOLUBENCO, Gh. *Urmele infracțiunii. Teoria și practica examinării la fața locului*. Chișinău: Ed. Garuda-Art, 1999, p. 9.

³⁸ POPA, Gh., GAMENTI N. *Criminalistică: Curs universitar*. București: Ed. Pro Universitaria, 2014, p. 55.

³⁹ Резван, П. А. *Методика расследования криминальных банкротств*. Op. cit., c. 132.

⁴⁰ LICĂ, F. I. *Cercetarea criminalistică a infracțiunilor de evaziune fiscală: Teză de doctor în drept*. Chișinău, 2019, p. 170-171.

⁴¹ STANCU, Em., MANEA, T. *Tactică criminalistică (I)*. București: Universul Juridic, 2017, p. 148.

⁴² РОМАНОВА, Е. С. *Криминалистическое обеспечение расследования преступлений, связанных с банкротством*. Op. cit., c. 173.

⁴³ Резван, П. А. *Методика расследования криминальных банкротств*. Op. cit., c. 136.

⁴⁴ Stancu, Em. *Tratat de criminalistică*. Ediția a IV-a. București: Ed. Universul juridic, 2007, p. 375.

⁴⁵ Романова, Е. С. *Криминалистическое обеспечение расследования преступлений, связанных с банкротством*. Op. cit., c. 179

realizării reușite a acestuia⁴⁶. Audierea persoanelor bănuite, învinuite are loc, de regulă, după ce au fost obținute rezultatele controalelor fiscale, de audit, după audierea martorilor, efectuarea constatărilor tehnico-științifice, a expertizelor judiciare necesare⁴⁷. În raport cu infracțiunile de insolvabilitate, confruntarea reprezintă un mijloc de fixare și reverificare a informațiilor obținute în procesul⁴⁸, iar necesitatea efectuării prezentării spre recunoaștere constă în stabilirea persoanei organizatorului real al infracțiunii, în special în cazurile în care el nu figurează oficial în statele de personal ale organizației-debitor⁴⁹. Tot în acest capitol, ne concentrăm atenția, în mare parte, pe specificul dispunerii și efectuării expertizelor judiciare în procesul investigării faptelor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată. Or, criminalistica și expertologia contemporană contribuie activ la aplicarea realizărilor progresului tehnico-științific, oferind ajutor organelor de drept în cercetarea și descoperirea infracțiunilor, în demascarea persoanelor vinovate și stabilirea cauzelor și condițiilor reale ce au contribuit la comiterea infracțiunilor. Din acest considerent, vorbim despre un spectru larg de categorii de expertize judiciare, relevante pentru investigarea și descoperirea infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă: expertiza tehnică a documentelor, expertiza grafoscopică, expertiza judiciară contabilă, economică și financiară, expertiza de marketing, expertiza merceologică, expertiza poligrafică, tehnologică și fonoscopică etc.

⁴⁶ Павлисов, А. Н. Первоначальный этап расследования преднамеренного банкротства юридических лиц. *Op. cit.*, c. 81.

⁴⁷ Lică, F. I. Cercetarea criminalistică a infracțiunilor de evaziune fiscală. *Op. cit.*, p. 171.

⁴⁸ Муратов, Д. А. Расследование преступлений, совершаемых с использованием процедур банкротства. *Op. cit.*, c. 197-198.

⁴⁹ Романова, Е. С. Криминалистическое обеспечение расследования преступлений, связанных с банкротством. *Op. cit.*, c. 185.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele cercetării științifice expuse în textul tezei de doctor și-au găsit relevanță în următoarele: au fost expuse multiple componente ale caracteristicii criminalistice a infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată (68, pp. 263-275; 70, pp. 190-195; 71, pp. 136-141; 77, pp. 125-131; Capitolul 2); au fost specificate circumstanțele care urmează a fi stabilite în procesul cercetării infracțiunilor de insolvabilitate (78, pp. 141-154; Capitolul 2, 3); a fost efectuată analiza evoluției istorice a reglementărilor referitoare la infracțiunile legate de insolvabilitate (73, pp. 196-201); a fost identificat specificul sesizării și al începerii urmăririi penale în cauzele de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată (Capitolul 3); a fost realizată analiza situațiilor tipice de investigare a infracțiunilor vizate (138, pp. 141-154; 139, pp. 42-49; Capitolul 3); a fost identificat specificul organizării și desfășurării procesului de investigare a infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată (138, pp. 141-154; 139, pp. 42-49; Capitolul 3); a fost relevată și argumentată oportunitatea și condițiile aplicării cunoștințelor de specialitate la investigarea infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată (Capitolul 3); au fost identificate multiple probleme și dificultăți legate de problema insolvabilității, în conformitate cu noile reglementări și, respectiv, în procesul de integrare europeană (74, pp. 229-236; 75, pp. 179-184; au fost catalogate particularitățile efectuării acțiunilor de urmărire penală în cazurile penale referitoare la infracțiunile de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată etc (Capitolul 4); au fost formulate concluzii și recomandări cu privire la materializarea unei metode corespunzătoare și viabile de investigare a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă (Concluziile la capitolele 2, 3 și 4). Studiarea specificului infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată ne-a convins în necesitatea stringentă a revizuirii și perfecționării metodologiei de investigare a acestora prin aplicare la scară largă a cunoștințelor și reglementărilor din domeniul dreptului penal, al dreptului procesual penal, al criminalisticii, al expertizei judiciare și al activității investigativ-operative.

Cercetarea aspectelor teoretico-practice ale temei tezei de doctorat a permis elucidarea următoarelor momente: 1) Insolvabilitatea fictivă și cea intenționată este realizată prin eludarea procedurilor legale, reglementate de normele de drept referitoare la insolvabilitate. După acumularea datoriilor față de creditorii, persoanele cointerestate se eschivează de la procedurile legale privind falimentarea, înscenând, prin falsuri de procedură și documente, anumite datorii față de unele organizații; 2) Probatoriul în cauzele penale privind insolvabilitatea fictivă și cea intenționată se realizează pe două căi: a) dovedirea întrunirii semnelor infracțiunii prevăzute de art. 252 și 253 din Codul penal al Republicii Moldova; b) dovedirea faptului înscenării incapacității de plată; 3) Schemele metodice de investigare a infracțiunilor legate de

insolvabilitate trebuie să fie orientate, în primul rând, spre identificarea bunurilor materiale ce aparțin debitorilor și obținerea probelor privind atribuția, implicarea învinutului în crearea sau mărirea incapacității de plată a întreprinderii, a organizației respective; 4) În scopul eficientizării, investigarea cauzelor penale din această categorie poate fi efectuată de către un grup de ofițeri de urmărire penală, cu antrenarea ofițerilor de investigații din cadrul subdiviziunilor care efectuează activitatea specială de investigații; 5) Tactica efectuării anumitor acțiuni de urmărire penală are propriile sale particularități, determinate de specificul regimului juridic al bunurilor debitorului, de particularitățile obiectului probatoriului și de metodologia de investigare a acestor cauze penale; 6) Metodica investigării infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă poate include elemente din metodicele particulare complexe, ce depășesc cadrul cunoștințelor criminalistice, strict legate de cercetarea infracțiunilor din domeniul insolvabilității.

În urma cercetării temei abordate cu ocazia elaborării și susținerii acestei teze de doctorat, a fost soluționată **problema științifică importantă**, care rezidă în conturarea cadrului metodologic corespunzător și în îmbunătățirea metodelor și tehnicilor de investigare a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă, fapt de natură să asigure o identificare mai rapidă și mai precisă a acestor infracțiuni, să consolideze eficiența instrumentelor legale în prevenirea, cercetarea și combaterea lor, având în vedere complexitatea fenomenului, a reglementărilor și a evoluției economico-juridice din acest domeniu.

Or, în aceste condiții și circumstanțe, soluționarea **problemei științifice importante** a fost demonstrată prin concluziile formulate în conformitate cu ipoteza de cercetare, după cum urmează:

1. Puținele lucrări dedicate metodicii investigării infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă, editate, în mare parte, în alte state, în contextul modificărilor și completărilor recente, aduse legislației penale, procesual-penale și reglementărilor naționale privind insolvența, necesită actualizări și aprofundări suplimentare, pentru a reflecta în mod adecvat noile realități juridice și economice ale fenomenului insolvabilității, atât în Republica Moldova, cât și peste hotarele ei.

2. Caracteristica criminalistică a infracțiunilor de insolvabilitate constituie un model informațional al acestora, reflectând informațiile inițiale despre insolvabilitatea infracțională, urmele infracțiunii, starea și calitățile obiectului atentatului, circumstanțele și modalitățile comiterii faptei, persoana infractorului și cauzele sau condițiile ce au favorizat comiterea lor. Elementele structurale ale caracteristicii criminalistice a insolvabilității infracționale se disting prin specificitatea lor, fiind influențate de volumul considerabil al materialului normativ și de principiile mecanismului de reglementare a relațiilor economice în activitatea de întreprinzător.

3. În cazul infracțiunilor din domeniul insolvabilității, cele mai mari dificultăți apar în stabilirea faptului infracțiunii și a vinovăției persoanei.

Aceste dificultăți sunt determinate de două aspecte principale: pe de o parte, infracțiunile pot fi comise doar cu intenție directă, iar pe de altă parte, insolvabilitatea este adesea explicată de făptuitor prin anumite riscuri ale activității economico-financiare, respectiv prin acțiuni imprudente.

4. La etapa începerii urmăririi penale, sunt soluționate trei categorii de sarcini specifice metodicii de investigare a actelor de insolvabilitate fictivă și intenționată, care se referă la:

a) calitatea și completitudinea informațiilor obținute; b) starea și poziția juridico-civilă a debitorului, legătura acestuia cu anumite bunuri; c) aprecierea calitativă a cauzelor insolvabilității întreprinderii debitor.

5. Din punct de vedere metodic, organizarea procesului de descoperire și cercetare a infracțiunilor de insolvabilitate impune elaborarea unor operațiuni tactice care să includă:

a) analiza informațiilor inițiale; b) aplicarea cunoștințelor de specialitate; c) studierea surselor de informare (persoane, acte, urme materiale); d) audierea persoanelor într-un mod oportun și tactic corect; e) colaborarea cu subdiviziunile operativ-investigative și cu alte organe.

6. Etapa inițială a investigării faptelor de insolvabilitate infracțională presupune elaborarea unui sistem de acțiuni, justificate tactic și metodologic, pentru acumularea de informații suplimentare despre făptuitor privind: neexecutarea obligațiilor de către alte întreprinderi în care acesta are statut de conducător sau fondator; existența datoriilor la întreprindere și a pretențiilor din partea creditorilor; implicarea făptuitorului, a rudelor apropiate sau a prietenilor acestuia în calitate de fondatori ai altor întreprinderi.

7. Conținutul activităților și direcțiilor principale în investigarea actelor de insolvabilitate infracțională include: a) planificarea acțiunilor ulterioare de urmărire penală, pe baza materialelor verificării inițiale; b) monitorizarea comportamentului învinutului și a încercărilor de împotrivire față de urmărirea penală; c) organizarea colaborării cu organele ce efectuează activitatea specială de investigație; d) controlul executării hotărârilor de către ofițerul de urmărire penală; e) analiza actelor normative, precum și consultarea cu specialiștii.

8. Particularitățile planificării investigării faptelor de insolvabilitate intenționată și fictivă variază în funcție de etapa cercetării. În cadrul etapei inițiale a investigațiilor, planificarea trebuie să asigure: a) descoperirea, fixarea și păstrarea surselor materiale de probă, precum și a documentelor ce pot fi distruse; b) identificarea și audierea oportună a martorilor, care pot furniza informații veridice; c) căutarea persoanelor care au înstrăinat bunurile sau mijloacele bănești ale întreprinderii falimentate; d) efectuarea cercetărilor de expertiză pentru calcularea stării economice și verificarea corectitudinii datelor din documentele contabile, în raport cu mijloacele de bază ale întreprinderii; e) verificarea bănușilor și a obiectelor în baza evidențelor criminalistice etc.

9. Planificarea cercetării infracțiunilor legate de insolvabilitate, în eta-

pa ulterioară, trebuie să ia în considerare: consolidarea bazei probatorii în legătură cu învinuirea adusă; verificarea argumentelor justificative prezentate de învinuit și verificarea versiunilor privind implicarea învinuitului în comiterea altor infracțiuni.

10. Versiunile referitoare la stabilirea insolvabilității pot fi împărțite în patru categorii:

a) versiuni privind infracțiunile aflate în faza de pregătire; b) versiuni privind comiterea actelor infracționale până la recunoașterea întreprinderii ca falimentate; c) versiuni privind comiterea infracțiunilor după stabilirea insolvabilității întreprinderii; d) versiuni privind actele infracționale săvârșite în perioada procedurii de concurs.

11. Întregul complex al acțiunilor de urmărire penală în investigarea infracțiunilor de insolvabilitate se materializează pe următoarele direcții de bază și în limitele a patru operațiuni tactice tipice: a) stabilirea cercului complet de persoane implicate în comiterea infracțiunii sau care dețin informații referitoare la tranzacțiile nefavorabile; b) asigurarea păstrării documentelor tuturor persoanelor juridice implicate în tranzacțiile dezavantajoase; c) asigurarea păstrării bunurilor aflate la debitor și a celor transferate de acesta altor structuri; d) stabilirea modului de viață al învinuitului, a relațiilor sale personale și profesionale, precum și a experienței în domeniul antreprenoriatului.

12. În majoritatea cazurilor, făptuitorii (bănuții, învinuiții) sunt bine informați despre probele aflate la dispoziția organului de urmărire penală. Astfel, nu etapele ulterioare începerii urmăririi penale sunt cele mai importante, ci momentul obținerii probelor noi de către organul de urmărire penală, atunci când bănuții sau învinuiții nu sunt pregătiți în acest sens. Or, în aceste circumstanțe, putem vorbi despre efectuarea acțiunilor de urmărire penală pe urme proaspete.

13. Particularitățile tactice ale audierii bănuitului (învinuitului) sunt determinate de procedeele folosite de aceștia pentru a evita răspunderea penală. Aceste procedee sunt influențate de posibilitățile explicării și argumentării acțiunilor sale prin invocarea riscurilor activității economice și a lacunelor din lege. Demascarea argumentelor bănușitului (învinușitului) este posibilă doar în condițiile stabilirii conținutului infracțional al tranzacțiilor nerentabile și a faptului că au fost create structuri noi din contul mijloacelor cuvenite creditorilor.

14. Elaborarea algoritmului pentru acțiunile de urmărire penală trebuie să se bazeze pe situațiile tipice, întâlnite în etapa ulterioară a cercetării infracțiunilor legate de insolvabilitate. Aceste situații pot fi clasificate, în funcție de atitudinea învinuitului față de învinuirea adusă, astfel: 1) Învinuitul își recunoaște deplin vinovăția în comiterea infracțiunii legate de insolvabilitate și colaborează la efectuarea urmăririi penale pentru stabilirea adevărului; 2) Învinuitul își recunoaște parțial vinovăția, de regulă, nu neagă fapta, dar o interpretează din punctul său de vedere;

3) Învinuitul neagă vinovăția, invocând argumente pentru a-și justifica acțiunile; 4) Învinuitul refuză să facă declarații, iar această situație poate avea două variante: a) învinuitul exprimă o atitudine negativă față de învinuirea adusă; b) învinuitul refuză nu doar să facă declarații, dar și să-și exprime poziția în legătură cu esența învinuirii aduse.

Descrierea contribuțiilor personale, cu sublinierea semnificației teoretice și a valorii practice a acestora. Contribuțiile personale s-au realizat în expunerea, cercetarea și analiza cadrului metodologic de investigare a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă, subiect care, până la momentul de față, nu a fost cercetat în doctrina criminalistică din Republica Moldova și nici în cea din România. Cu ocazia studierii acestei teme, am reușit să obținem următoarele rezultate: am analizat situația la nivel de doctrină în materia investigării infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă; am cercetat și am clarificat conținutul caracteristicii criminalistice a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă; am identificat cercul de circumstanțe care urmează a fi stabilite în procesul cercetării faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă; am expus particularitățile sesizării și începerii urmăririi penale, în cazul infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă; am analizat și am apreciat eficiența situațiilor tipice de investigare a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și fictivă, precum și specificul planificării urmăririi penale în cazul acestor fapte infracționale; am acos în evinență specificul organizării și al desfășurării procesului de investigare a insolvabilității infracționale în cadrul etapei inițiale și ulterioare a urmăririi penale; am specificat mecanismul, conținutul și condițiile aplicării cunoștințelor specializate în procesul cercetării faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă; am particularizat și am determinat specificul efectuării mai multor acțiuni de urmărire în procesul cercetării infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă; am elaborat propuneri de ordin metodologic și tactic, raportate la cercetarea infracțiunilor vizate, precum și recomandări *de lege ferenda*, ele având menirea să perfecționeze cadrul metodologic, tactic și procesual de investigare a faptelor infracționale de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă. Totodată, am luat în calcul opiniile doctrinarilor din domeniul criminalisticii, al activității speciale de investigații, al dreptului penal, precum și un spectru diversificat de propuneri, soluții și recomandări ale acestora, în vederea „edificării” unei metodici viabile, productive și eficiente de investigare a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

Noutatea științifică și originalitatea tezei este justificată prin faptul că, în conținutul acesteia, pentru prima dată în Republica Moldova, în baza practicii judiciare și a prevederilor legii referitoare la insolvabilitate, a fost cercetat un complex de chestiuni referitoare la depistarea, investigarea și descoperirea infracțiunilor de insolvabilitate. De asemenea, au fost elaborate recomandări relevante privind perfecționarea practicii de urmărire penală

referitoare la cercetarea acestor infracțiuni. Lucrarea cuprinde și un spectru larg de prevederi referitoare la bazele metodologice de investigare a faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

Noutatea științifică a tezei este determinată și de studierea insuficiență a obiectului cercetării, de numărul neînsemnat de lucrări la tema vizată. În textul lucrării: a) este efectuată cercetarea complexă a conținutului insolvabilității intenționate și fictive; b) sunt identificate schemele criminale de bază și suplimentare ale măririi incapacităților de plată, precum și cele referitoare la înstrăinarea și tănuirea bunurilor; c) este expusă și argumentată metoda investigării acestor categorii de fapte penale. Propunerile de ordin teoretic și recomandările metodice cu specific criminalistic reprezintă o informație complexă și o bază metodologică corespunzătoare pentru elaborarea și realizarea acțiunilor axate pe intensificarea luptei cu insolvabilitățile intenționate și cele fictive. În teză se regăsesc și recomandări în latura lucrului cu documentele pe această categorie de cauze penale, sunt stabilite particularitățile efectuării actelor de control, a reviziilor, a diferitor categorii de expertize judiciare, precum și cu privire la specificul efectuării acțiunilor de urmărire penală etc. Aceste propuneri și recomandări pot fi utile în practica organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată, pot fi luate în calcul la perfecționarea prevederilor legii penale, procesual-penale, aplicate în lupta cu infracțiunile din domeniul insolvabilității.

Baza legală și empirică a cercetării este constituită din: a) prevederile Codului de procedură penală al Republicii Moldova; b) reglementările din Legea Republicii Moldova „Cu privire la expertiza judiciară”, nr. 68 din 14.04.2016; c) anumite articole ale Legii nr. 59/2012 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații; d) cadrul juridic instituit prin Legea insolvabilității, nr. 149 din 14.09.2012; e) practica organelor de urmărire penală și a instanțelor de judecată din Republica Moldova în ceea ce privește specificul cercetării (investigării) și al examinării cauzelor penale referitoare la infracțiunile de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

Baza științifică a tezei de doctor este reprezentată de cercetările doctrinarilor notorii din domeniul criminalisticii, al dreptului penal, al dreptului procesual penal, al activității speciale de investigații, al expertizei judiciare, insolvenței, al dreptului civil, autori ai unor lucrări care au avut o relevanță substanțială și un impact semnificativ pentru reflectarea conținutului și specificului metodicii de investigare a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. *Semnificația teoretică* a cercetării constă în faptul că acele concluzii teoretice care au fost formulate conțin noi interpretări și analize ale problemei investigării infracțiunilor legate de insolvabilitate. În particular, lucrarea este dedicată cercetării aspectului de conținut al activității infracționale din acest domeniu, precum și elaborării unei metodici criminalistice eficiente, care lipsește la momentul de față. Or, această stare a lucrurilor lasă o amprentă negativă

asupra rezultatelor activității de cercetare și descoperire a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă. Astfel, importanța teoretică a rezultatelor cercetării constă în soluționarea multiplelor chestiuni și aspecte care constituie bazele metodologiei de cercetare, în expunerea unor recomandări concrete, axate pe eficientizarea procesului de investigare a faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

Valoarea aplicativă a rezultatelor prezentei cercetări se manifestă în faptul că prevederile teoretice, concluziile și recomandările reflectate în lucrare pot fi aplicate: a) în practica de urmărire penală, în ulterioarele cercetări științifice vizând dezvoltarea și perfecționarea metodicii de investigare a faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă; b) la elaborarea lucrărilor științifice și a indicațiilor metodice în domeniul criminalisticii; c) în perfecționarea legislației legate de prevenirea și combaterea faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă. Concluziile și recomandările formulate în textul tezei de doctor pot contribui la optimizarea luptei cu infracțiunile de insolvabilitate, pot acorda asistența metodică necesară reprezentanților organelor de urmărire penală. De asemenea, ele pot fi aplicate în procesul de studii în instituțiile de învățământ cu profil juridic din Republica Moldova, pentru pregătirea profesională a reprezentanților organelor de drept, pot fi luate în calcul la perfecționarea prevederilor legislației penale și procesual-penale.

Date privind aprobarea rezultatelor. Cercetările științifice efectuate și catalogate cu ocazia elaborării acestei teze de doctor au fost materializate în 11 publicații, ele regăsindu-se în reviste de specialitate, editate în Republica Moldova și în România, în materialele mai multor Conferințe științifice naționale și internaționale, de asemenea, din Republica Moldova și din alte state, și, nu în ultimul rând, în cadrul multiplelor manifestări științifico-practice: 1) JANU N. *Problema insolvabilității în procesul integrării europene*. În: Materialele Conferinței internaționale a doctoranzilor cu genericul „Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene”, organizată de Universitatea de Studii Europene din Moldova, în parteneriat cu Universitatea Danubius din Galați la 4 mai 2018; 2) JANU N. *Offenses discovered by the court administrator in insolvency proceedings*. În: Materialele Conferinței internaționale „Knowledge-based society. Norms, values and contemporary landmarks”. 15th Edition, 7, Tîrgoviște, România, 8 iunie 2019; 3) JANU N. *Insolvabilitatea în lumina noilor reglementări*. În: Materialele Conferinței științifice internaționale „Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor”, consacrată celor 75 de ani de la fondarea Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, 08-09 octombrie 2020; 4) JANU N. *Consecințele modificării competenței instanțelor de insolvabilitate. Dimensiunea teoretico-practică*. În: Materialele Conferinței științifico-practice naționale, cu participare internațională „Insolvabilitatea: Probleme, realități, perspective”, organizată de Casa de Avocatură MACOVEI ENACHI, Facultatea de Drept a USM, Centrul Național de Instruire în Insolvență „Moldinsolv” și Uniunea

Administratorilor Autorizați din Moldova, 17-18 februarie 2021; 5) JANU N. *Răspunderea penală pentru infracțiunile legate de insolvabilitate în legea penală a unor state din sistemul de drept anglo-saxon*. În: *Materialele Conferinței internaționale (cu participarea în străinătate) a studenților, masteranzilor și doctoranzilor în drept, organizată de Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu*, 3 iunie 2021; 6) JANU N. *Trăsăturile și conținutul obiectului infracțiunii de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă*. În: *Materialele Conferinței științifice (cu participare internațională) „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”, organizată de Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*, Ediția a X-a, 8 octombrie 2021; 7) JANU N. *Abordări conceptuale privind latura obiectivă a infracțiunii de insolvabilitate intenționată*. În: *Materialele Conferinței științifice cu participare internațională cu genericul „Avatarurile persoanei juridice”, oragnizată de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România*, 7 mai 2022; 8) JANU N. *Unele particularități metodologice privind investigarea infracțiunilor din domeniul insolvabilității*. În: *Conferința International Biennial Conference „Forensic Science and its Implications in the Development of Human Society” (FOSIDHUS), 2nd edition, organizată de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România*, 28 mai 2022; 9) JANU N. *Cercetarea și încadrarea juridică a infracțiunilor legate de insolvabilitate în Republica Moldova*. În: *Materialele Conferinței științifice internaționale „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației” din 7 iunie 2018 organizată de Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul*, 7 iunie 2018; 10) JANU N. *Calificarea infracțiunilor economice*. În: *Materialele conferinței științifice a doctoranzilor. „Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători”, Ediția a VIII-a. Chișinău*, 10 iunie, 2019; 11) JANU N. *Evoluția istorică a reglementărilor privitoare la infracțiunile legate de insolvabilitate*. În: *Materialele Conferinței internaționale științifico-practice „Conceptul de dezvoltare a statului de drept în Moldova și Ucraina, în contextul proceselor de eurointegrare”, organizată de ICJP al AȘM, USARB, Institutul de științe penale și criminologie aplicată. Chișinău*, 2-3 noiembrie 2018 etc.

Indicarea limitelor rezultatelor obținute, cu stabilirea problemelor rămase nerezolvate, se orientează spre aprofundarea și extinderea cercetărilor științifice cu referire la metodica investigării infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă, în strictă concordanță cu prevederile Codului de procedură penală al Republicii Moldova, ale Legii Republicii Moldova „Cu privire la expertiza judiciară”, nr. 68 din 14.04.2016 și Legii privind activitatea specială de investigații, nr. 59/2012 din 29.03.2012, și, nu în ultimul rând, în conformitate cu acel cadru juridico-normativ care a fost instituit prin Legea insolvabilității, nr. 149 din 14.09.2012. Rezultatele obținute cu ocazia acestei cercetări se referă la: caracteristica criminalistică a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă; obiectul probatoriului în cazul cercetării infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă; specificul cadrului metodologic de investigare a

infracțiunilor de insolvabilitate; conținutul cadrului metodologic de investigare a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă; particularitățile efectuării acțiunilor de urmărire penală în procesul investigării infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă. De asemenea, suntem de părerea că, pe viitor, sunt necesare unele cercetări mai aprofundate în materia metodicii investigării infracțiunilor de insolvabilitate, concentrate pe următoarele aspecte: specificul activității speciale de investigații în procesul cercetării infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată; particularitățile probatoriului la investigarea infracțiunilor de insolvabilitate fictivă și insolvabilitate intenționată; aplicarea cunoștințelor de specialitate la investigarea infracțiunilor de insolvabilitate; particularitățile dispunerii și efectuării expertizelor judiciare în procesul cercetării infracțiunilor de insolvabilitate etc.

Recomandări cu titlul **de lege ferenda**:

A. Completarea art. 125 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (*Temeiurile pentru efectuarea percheziției*) cu alin. (2¹) având următorul conținut: „În cazul anumitor categorii de infracțiuni, perchezițiile pot fi efectuate asupra documentelor financiare, înregistrărilor contabile, actelor de administrare a patrimoniului și documentelor debitorului, care ar putea ascunde bunuri ale acestuia”.

B. Completarea art. 128 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (*Procedura efectuării percheziției sau ridicării de obiecte sau documente*) cu alin. (2¹) conținând următorul text: „În cadrul percheziției, reprezentanții organelor de urmărire penală pot solicita asistență din partea experților financiari, a auditorilor sau a altor autorități competente, pentru a analiza rapid datele economico-financiare relevante pentru cercetarea cauzei penale”.

C. Completarea art. 142 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (*Temeiurile pentru dispunerea și efectuarea expertizei judiciare*) cu alin. (1¹) în următoarea redacție: „Organele de urmărire penală, instanța de judecată pot dispune expertize contabile și financiare, pentru a verifica autenticitatea și legalitatea actelor financiare ale persoanelor fizice și juridice, pentru a stabili dacă există elemente de fraudă în activitatea acestora, precum și pentru a estima valoarea reală a bunurilor și datoriilor, precum și starea economico-financiară a întreprinderii. Instanța sau organul de urmărire penală pot desemna un expert financiar independent autorizat în acest scop, care să dispună de competențe specifice în domeniul financiar-economic”.

D. Completarea art. 204 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (*Bunurile care pot fi puse sub sechestru*) cu alin. (1¹) având următorul text: „În cazul unor bănuieli rezonabile, reprezentanții organelor de urmărire penală pot solicita aplicarea sechestrului pe bunurile și activele debitorului, pentru a împiedica ascunderea sau dispersarea acestora pe durata procesului penal”.

E. Completarea Legii Republicii Moldova „Cu privire la expertiza judi-

ciară și statutul expertului judiciar”, nr. 68 din 14.04.2016, cu art. 35¹ „*Expertize multiple*”, în următoarea redacție:

„(1) În cazul unor situații complexe, organul de urmărire penală sau instanța de judecată pot dispune efectuarea mai multor expertize, realizate concomitant de experți independenți.

(2) În cazul în care există discrepanțe semnificative între rapoartele experților, organul de urmărire penală sau instanța pot solicita o expertiză suplimentară sau pot desemna o comisie de experți, pentru a evalua faptele și a oferi o concluzie finală asupra circumstanțelor cauzei”.

F. Completarea art. 19, alin. (1) din Legea nr. 59/2012 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații, cu pct. f) având următorul conținut: „În procesul investigării anumitor categorii de infracțiuni, *efectuarea măsurilor speciale de investigații (interceptarea comunicărilor și/sau a imaginilor; monitorizarea sau controlul tranzacțiilor financiare și/sau accesul la informațiile financiare)* poate fi solicitată în vederea prevenirii și descoperirii fraudelor economice”.

De asemenea, este binevenită și reglementarea expertizei comportamentului economic al debitorului pe durata procedurii de insolvență, pentru a identifica orice tranzacții nejustificate sau dubioase, și anume: a) transferul mijloacelor active la prețuri subevaluate; b) vânzarea rapidă a unor bunuri, pentru a crea o stare aparentă de insolvabilitate; c) crearea unor datorii fictive sau declararea de pierderi false în cadrul întreprinderii-debitor.

BIBLIOGRAFIA

1. BUSUIOC, N. Investigarea infracțiunilor de evaziune fiscală: cadrul procesual și tactico-metodologic: Teză de doctor în drept. Chișinău, 2020. 232 p. [online] [citat 20.03.2025]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2020/55812/nadejda_busuioc_thesis.pdf.
2. CHIOTICI, D.-M. Atribuțiile specialistului criminalist în activitatea de cercetare la fața locului: Rezumatul tezei de doctor în drept. Chișinău, 2024. 37 p.
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Legea Republicii Moldova nr.122-XV din 14 martie 2003. Monitorul Oficial, 2003, nr.104-110. În vigoare din 12 iunie 2003.
4. DOLEA, I., ROMAN, D., SEDLEȚCHI, Iu. et al. Drept procesual penal. Chișinău: Cartier Juridic, 2005. 960 p. ISBN 9975-79-343-6.
5. DORAȘ, S. Criminalistica. Chișinău: Cartea Juridică, 2011. 629 p. ISBN 978-9975-53-015-6.
6. GHEORGHITĂ, M. Tratat de criminalistică. Chișinău, 2017. 871 p. ISBN 978-9975-53-834-3.
7. GHEORGHITĂ, M. Tratat de metodică criminalistică. Chișinău: CEP USM, 2015. 532 p. ISBN 978-9975-71-606-2.
8. GOLUBENCO, Gh. Urmele infracțiunii. Teoria și practica examinării la fața locului. Chișinău: Ed. Garuda-Art, 1999. 160 p. ISBN 975-9984-8-8.
9. LICĂ, F. I. Cercetarea criminalistică a infracțiunilor de evaziune fiscală: Teză de doctor în drept. Chișinău, 2019. 202 p.
10. OGANESEAN, A. Interacțiunea subiecților procesuali în cadrul cercetării cauzelor penale. Chișinău: Ed. Lexon, 2022. 223 p. ISBN 978-9975-163-11-8.
11. OSOIANU, T. et al. Urmărirea penală. Criminal investigation: Curs universitar. Chișinău: Ed. Cartea Militară, 2021. 494 p. ISBN 978-9975-157-58-2.
12. OSTAVCIUC, D. Sesizarea organului de urmărire penală. Chișinău: Ed. Cartea Militară, 2020. 206 p. ISBN 978-9975-3366-5-9.
13. POPA, Gh., GAMENT, N. Criminalistică: Curs universitar. București: Ed. Pro Universitaria, 2013. 378 p. ISBN 978-606-647-860-1.
14. RUSU, V., JANU, N. Faza investigațiilor inițiale a faptelor de insolabilitate fictivă și insolabilitate intenționată. In: Revista Română de Criminalistică. 2023, vol. XXIV, nr. 1, pp. 42-49. ISSN 2069-2617.
15. STANCU, Em. Tratat de criminalistică. București: Universul Juridic, 2007. 742 p. ISBN 978-973-127-008-1.
16. STANCU, Em., MANEA, T. Tactică criminalistică (I). București: Universul Juridic, 2017. 224 p. ISBN 978-606-39-0115-7.
17. ВЛАСОВ, П. Е. Расследование незаконных банкротств и неправомерных действий при банкротстве. Дисс. ... канд. юр. наук. Москва, 2004. 212 с.
18. ВЛАСОВ, П. Е. и др. Расследование преступлений, связанных с банкротством. В: Расследование преступлений в сфере экономики: Сб. метод. рекомендаций. Москва, 2005, с. 76-81.

19. ГАВЛЮ, В. К. Типовая криминалистическая характеристика преступлений: изжила ли она себя? В: Криминалистика: актуальные вопросы теории и практики. Ростов-на-Дону, 2002.

20. ГРИГОРЬЕВ, В. Н., ПРУШИНСКИЙ, Ю. В. Первоначальные действия при получении сведений о преступлении (процессуальные и организационно-правовые формы): Учебное пособие. Москва, 2002. 103 с. ISBN 5-8041-0135-8.

21. ИЩЕНКО, Е. П. Планирование и программирование расследования на первоначальном этапе. В: Версии и планирование расследования. Свердловск, 1985. с. 76-83.

22. МУРАТОВ, Д. А. Расследование преступлений, совершаемых с использованием процедур банкротства: Дисс. ... канд. юрид. наук. Нижний Новгород, 2004. 251 с.

23. НУЖДИН, А. М. Проблемы методики раскрытия и расследования криминальных банкротств: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 1997. 31 с.

24. ОВСЯННИКОВ, В. А. Основания и мотивы принятия уголовно-процессуальных решений в стадии возбуждения уголовного дела: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Омск, 2001. 22 с.

25. ПАВЛИСОВ, А. Н. Первоначальный этап расследования преднамеренного банкротства юридических лиц: Дисс. ... канд. юрид. наук. Краснодар, 2007. 152 с.

26. ПОСЕЛЬСКАЯ, Л. Н. Расследование криминальных банкротств. В: Криминалистика : Учебник для студентов вузов. / Под ред. А. Ф. Волынского и В. П. Лаврова. Москва, 2008, с. 258-291. ISBN 978-5-238-01398-5.

27. РЕЗВАН, П. А. Методика расследования криминальных банкротств: Дисс. ... канд. юрид. наук. Волгоград, 2004. 185 с.

28. РОМАНОВА, Е. С. Криминалистическое обеспечение расследования преступлений, связанных с банкротством: Дисс. ... канд. юрид. наук. Москва, 2009. 307 с.

29. СЕРОВА, Е. Б. Методика расследования криминальных банкротств. В: Курс криминалистики: в 3-х т. Том 3. Криминалистическая методика: Методика расследования преступлений в сфере экономики, взяточничества и компьютерных преступлений. / Под ред. О. Н. Коршуновой и А. А. Степанова. Санкт-Петербург, 2004, с. 471-5 ISBN 978-5-94201-729-3.

30. СТЕПАНОВ, В. В. Предварительная проверка первичных материалов о преступлении. Саратов, 1972. 142 с.

31. ТРАНЧУК, Л. И., ФОМОВ, С. В. Выявление способов и признаков совершения криминальных банкротств. В: Вестник МВД России. 2001, № 2-3, с. 57-68.

32. ЦЕНОВА, Т. Л. Уголовно-правовые и криминалистические проблемы коммерческого мошенничества. Краснодар, 2001. 112 с.

33. ШУРУХНОВ, Н. Г. Криминалистика: Учебник. Москва: ЭКСМО, 2005. 718 р. ISBN 5-699-11134-4.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI DE DOCTORAT

1. **JANU, N.** Abordări conceptuale privind latura obiectivă a infracțiunii de insolabilitate intenționată. In: *Analele științifice ale universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Științe juridice*. 2022, tom LXVIII, nr. 2, pp. 263-275. ISSN 1221-8464 [online] [accesat 13.09.2023]. Disponibil: <https://pub.law.uaic.ro/files/articole/2022/vol.2/2.5.janu.pdf>.
2. **JANU, N.** Calificarea infracțiunilor economice. In: *Tendențe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători*: Materialele conf. șt. a doctoranzilor, Ediția a VIII-a, Chișinău, 10 iunie 2019. Chișinău : Tipogr. „Biotehdesign”, 2019, vol. 2, pp. 190-195. ISBN 978-9975-108-67-6. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/190-195_7.pdf.
3. **JANU, N.** Cercetarea și încadrarea juridică a infracțiunilor legate de insolabilitate în Republica Moldova. In: *Perspectivelor și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educație* : Materialele Conferinței șt. Intern., 7 iunie 2018. Cahul, 2018, vol. I, pp. 136-141. ISBN 978-9975-88-041-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/136-141_1.pdf.
4. **JANU, N.** Evoluția istorică a reglementărilor privitoare la infracțiunile legate de insolabilitate. In: *Conceptul de dezvoltare a statului de drept în Moldova și Ucraina în contextul proceselor de eurointegrare* : Materialele Conf. intern. șt.-pract., Chișinău, 2-3 noiembrie 2018. Chișinău, 2018, pp. 196-201. ISBN 978-9975-3222-0-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/196-201_14.pdf.
5. **JANU, N.** Insolabilitatea în lumina noilor reglementări. In: *Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor*: Materialele Conf. șt. intern. consacrată celor 75 de ani de la fondarea Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, 08-09 octombrie 2020. Bălți, 2020, vol. II, pp. 229-236. ISBN 978-9975-50-256-6. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/229-236_2.pdf.
6. **JANU, N.** Offenses discovered by the court administrator in insolvency proceedings. In: *Materialele Conferinței internaționale „Knowledge-based society. Norms, values and contemporary landmarks”, 15th Edition, 7-Tîrgoviște, România, 8 iunie 2019*. Disponibil: <https://openurl.ebsco.com/EPDB%3Agcd%3A4%3A16997604/detailv2?sid=ebsco%3Aplink%3Ascholar&id=ebsco%3Agcd%3A138633179&crl=f>.
7. **JANU, N.** Problema insolabilității în procesul integrării europene. In: *Promovarea valorilor sociale în contextul integrării europene* : Materialele Conf. intern. a doctoranzilor, 4 mai 2018. Chișinău, 2018, pp. 179-184. ISBN 978-9975-3185-7-0. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/179-184_17.pdf.
8. **JANU, N.** Răspunderea penală pentru infracțiunile legate de insolabilitate în legea penală a unor state din sistemul de drept anglo-saxon. In: *Materialele Conferinței a studenților, masteranzilor și doctoranzilor în drept, organizată de Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, 3 iunie 2021*. Sibiu, 2021,

pp. 124-130. ISBN 978-606-39-0890-3. Disponibil: <https://www.ujmag.ro/conferinta-studentilor-masteranzilor-si-doctoranzilor-in-drept/cuprins/>.

9. JANU, N. Trăsăturile și conținutul obiectului infracțiunii de insolabilitate intenționată și insolabilitate fictivă. In: *Tradiție și inovare în cercetarea științifică : Materialele Conf. șt. cu particip. intern.,* Ediția a X-a, 8 oct. 2021. Bălți, 2021, vol. II, pp. 125-131. ISBN 978-9975-50-272-6. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/125-131_17.pdf.

10. RUSU, V., JANU, N. Unele particularități metodologice privind investigarea infracțiunilor din domeniul insolabilității. In: *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.* 2022, Tom LXVIII, Supliment 3. Științe Juridice, pp. 141-154. ISSN 1221-8464 [online] [accesat 14.03.2024]. Disponibil: https://pub.law.uaic.ro/files/articole/2022/vol.special2/rusu_janu.pdf

11. RUSU, V., JANU, N. Faza investigațiilor inițiale a faptelor de insolabilitate fictivă și insolabilitate intenționată. In: *Revista Română de Criminalistică.* 2023, vol. XXIV, nr. 1, pp. 42-49. ISSN 2069-2617. Disponibil: <https://pub.law.uaic.ro/ro/volume-publicate/2022/anale-uaic-tomul-lxviii-stiine-juridice-fosidhus-2022/vitalie-rusu-natalia-janu>.

ADNOTARE

JANU Natalia, „Metodica investigării infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă”, Teza de doctor în drept, Chișinău 2025.

Structura tezei: introducere, patru capitole, 255 pagini de text de bază, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 305 titluri, anexe. La tema tezei au fost publicate 11 (unsprezece) lucrări).

Cuvinte-cheie: insolvabilitate fictivă, insolvabilitate intenționată, acțiune de urmărire penală, procedeu probatoriu, bănuț, învinuit, cunoștințe speciale, expertiză, planificare.

Scopul tezei de doctor este axat pe identificarea și analiza metodelor și tehnicilor specifice utilizate în investigarea infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă, având în vedere complexitatea acestor infracțiuni.

Obiectivele cercetării: identificarea și expunerea elementelor de bază ale caracteristicii criminalistice a infracțiunii de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă; sistematizarea și analiza spectrului de circumstanțe ce urmează a fi stabilite în cauzele referitoare la aceste infracțiuni; stabilirea și analiza cauzelor și circumstanțelor care au contribuit la comiterea infracțiunilor de insolvabilitate; expunerea și analiza particularităților tactico-organizatorice ale verificărilor inițiale în vederea descoperirii faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă; conturarea particularităților referitoare la începerea urmăririi penale pe această categorie de dosare și caracterizarea activității analitice a ofițerului de urmărire penală la această etapă a cercetării; precizarea situațiilor tactice la momentul luării hotărârii privind începerea urmăririi penale și enumerarea versiunilor generale și particulare în cazul infracțiunilor de insolvabilitate; analiza și precizarea particularităților tactice ale efectuării acțiunilor de urmărire penală în procesul investigării infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă; formularea concluziilor și recomandărilor în vederea îmbunătățirii, perfecționării și eficientizării cadrului metodologic de cercetare a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă etc.

Noutatea și originalitatea lucrării: în conținutul prezentei teze de doctor, pentru prima dată în Republica Moldova, în baza practicii judiciare și a prevederilor legii referitoare la insolvabilitate, a fost cercetat un complex de chestiuni referitoare la depistarea, investigarea și descoperirea infracțiunilor de insolvabilitate. De asemenea, au fost elaborate recomandări relevante privind perfecționarea practicii de urmărire penală aplicate la cercetarea acestor infracțiuni. Lucrarea cuprinde și un spectru larg de prevederi referitoare la bazele metodologice de investigare a faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

Rezultatele obținute se regăsesc în tezele științifice prezentate spre susținere și în **problema științifică importantă soluționată** care rezidă în conturarea cadrului metodologic corespunzător și în îmbunătățirea metodelor și tehnicilor de investigare a infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă, fapt de natură să asigure o identificare mai rapidă și mai precisă a acestor infracțiuni, să consolideze eficiența instrumentelor legale în prevenirea, cercetarea și combaterea lor, având în vedere complexitatea fenomenului, a reglementărilor și a evoluției economico-juridice din acest domeniu.

Semnificația teoretică a cercetării: concluziile teoretice care au fost formulate conțin noi interpretări și analize ale problemei investigării infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

Valoarea aplicativă a lucrării: prevederile teoretice, concluziile și recomandările reflectate în lucrare pot fi aplicate în practica de urmărire penală și în ulterioarele cercetări științifice, axate pe elaborarea și perfecționarea metodicii de investigare a faptelor de insolvabilitate intenționată și insolvabilitate fictivă.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele cercetării acestui subiect, reflectate în mai multe articole și, de asemenea, prezentate în cadrul conferințelor științifice, pot contribui la optimizarea investigării infracțiunilor de insolvabilitate intenționată și fictivă.

ANNOTATION

JANU Natalia, „Methodology for investigating intentional insolvency and fictitious insolvency offenses”, PhD thesis in Law, Chisinau 2025.

Structure of the thesis: introduction, four chapters, 255 pages of basic text, general conclusions and recommendations, bibliography of 305 titles, annexes. Eleven (11) scientific papers have been published on the thesis topic.

Keywords: fictitious insolvency, intentional insolvency, criminal prosecution action, evidentiary procedure, suspect, accused, special knowledge, expert examination, planning.

Purpose of the research: The purpose of the doctoral thesis is focused on identifying and analyzing the specific methods and techniques used in investigating crimes of intentional insolvency and fictitious insolvency, given the complexity of these crimes.

The objectives of the research refer to: identification and presentation of the basic elements of the forensic characteristics of the crime of intentional insolvency and fictitious insolvency; systematization and analysis of the spectrum of circumstances to be found in cases relating to these crimes; determination and analysis of the causes and circumstances that contributed to the commission of insolvency crimes; exposition and analysis of the tactical and organizational peculiarities of the initial checks in order to discover the facts of intentional insolvency and fictitious insolvency; outlining the peculiarities relating to the initiation of criminal prosecution in this category of cases and characterizing the analytical activity of the criminal prosecution officer at this stage of the investigation; specifying the tactical situations at the time of making the decision to initiate criminal prosecution and listing the general and particular versions in the case of insolvency crimes; analysis and specification of the tactical peculiarities of carrying out criminal prosecution actions in the process of investigating the crimes of intentional insolvency and fictitious insolvency; formulation of conclusions and recommendations in order to improve, perfect and streamline the methodological framework for investigating intentional insolvency and fictitious insolvency offenses, etc.

The novelty and originality are justified by the fact that, in its content, for the first time in the Republic of Moldova and based on judicial practice and the provisions of the insolvency law, a complex of issues pertaining to the detection, investigation and discovery of insolvency crimes was investigated. Furthermore, relevant recommendations were developed regarding the improvement of criminal prosecution practice related to the investigation of these offenses. The paper comprises as well a wide range of provisions concerning the methodological bases for investigating intentional insolvency and fictitious insolvency.

The results obtained are found in the scientific theses presented for support and in the **important scientific problem solved**, which consists in outlining the appropriate methodological framework and in improving the methods and techniques for investigating crimes of intentional insolvency and fictitious insolvency, which is likely to ensure a faster and more accurate identification of these crimes, to strengthen the efficiency of legal instruments in preventing, investigating and counteracting them, given the complexity of the phenomenon, regulations and economic and legal evolution in this field.

The theoretical significance of the research lies in the fact that the theoretical conclusions that have been formulated contain new interpretations and analyses of the problem of investigating crimes of intentional insolvency and fictitious insolvency.

The applicative value of the paper is highlighted by the fact that the theoretical provisions, conclusions and recommendations reflected in it can be applied in the practice of criminal prosecution and in subsequent scientific research focused on the development and improvement of the methodology for investigating the facts of intentional insolvency and fictitious insolvency.

Implementation of scientific results. The results of research on this topic, reflected in several articles and also presented at scientific conferences, can contribute to the optimization of the investigation of crimes of intentional and fictitious insolvency.

АННОТАЦИЯ

ЖАНУ Наталья, «Методология расследования преступлений умышленной и фиктивной несостоятельности», Докторская диссертация, Кишинёв 2025.

Структура диссертации: введение, четыре главы, 255 страниц основного текста, общие выводы и рекомендации, библиография из 305 наименований, приложения. По теме диссертации опубликовано 11 (одиннадцать) научных работ.

Ключевые слова: фиктивная несостоятельность, умышленная несостоятельность, следственное действие, процесс доказывания, подозреваемый, обвиняемый, специальные знания, экспертиза, планирование.

Цель исследования: Цель докторской диссертации направлена на выявление и анализ конкретных методов и приемов расследования преступлений умышленной и фиктивной несостоятельности, учитывая сложности данных преступлений.

Задачи исследования: выявление и изложение основных элементов криминалистической характеристики преступлений умышленной и фиктивной несостоятельности; систематизация и анализ спектра обстоятельств, подлежащих установлению по делам об этих преступлениях; установление и анализ причин и обстоятельств, способствовавших совершению упомянутых преступлений; выявление и анализ тактико-организационных особенностей первичных проверок с целью выявления фактов умышленной и фиктивной несостоятельности; изложение особенностей возбуждения уголовного дела по данной категории дел и характеристика аналитической деятельности следователя на данном этапе расследования; уточнение тактических ситуаций при принятии решения о возбуждении уголовного преследования и перечисление общих и частных версий по данной категории преступлений; анализ и уточнение тактических особенностей осуществления действий уголовного преследования в процессе расследования вышеупомянутых преступлений; формулирование выводов и рекомендаций в целях улучшения, совершенствования и повышения эффективности методической базы расследования преступлений в области несостоятельности и т.д.

Научная новизна и оригинальность обусловлена тем, что впервые в Республике Молдова, на основе судебной практики и положений закона о несостоятельности, был исследован комплекс вопросов, связанных с выявлением, расследованием и раскрытием преступлений, связанных с несостоятельностью. Также были разработаны соответствующие рекомендации по совершенствованию практики уголовного преследования по данным преступлениям. Работа включает широкий спектр положений, касающихся основ расследования фактов умышленной и фиктивной несостоятельности.

Полученные результаты отражены в представленных научных тезисах и **решенной важной научной задаче**, состоящей в определении соответствующей методологической базы и совершенствовании методов и приемов расследования преступлений умышленной и фиктивной несостоятельности, что, вероятно, обеспечит более быстрое и точное выявление этих преступлений, повысит эффективность правовых инструментов в их предотвращении, расследовании и борьбе с ними, учитывая сложность явления и основываясь на нормативных актах и экономико-правовой эволюции в этой области.

Теоретическая значимость исследования состоит в том, что сформулированные теоретические выводы содержат новые интерпретации и анализ проблемы расследования преступлений умышленной и фиктивной несостоятельности.

Прикладная ценность работы выражена в том, что её теоретические положения, выводы и рекомендации могут быть применены в практике уголовного преследования и в последующих научных исследованиях, направленных на разработку и совершенствование методики расследования фактов умышленной и фиктивной несостоятельности.

Внедрение научных результатов. Результаты исследований, отраженные в ряде статей и представленные на научных конференциях, могут способствовать оптимизации расследования преступлений умышленной и фиктивной несостоятельности.

JANU Natalia
METODICA INVESTIGĂRII INFRAȚIUNILOR
DE INSOLVABILITATE INTENȚIONATĂ
ȘI INSOLVABILITATE FICTIVĂ

Specialitatea 554.04 – Criminalistică, expertiză judiciară, investigații operative

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 14.04.2025
Hârtie offset. Tipar offset.
Coli de tipar: 2.30.

Formatul 60×84¹/₁₆
Tirajul 50 ex.
Comanda nr. 346.

Tiparul executat la „PRINT-CARO” SRL
mun. Chișinău, str. Astronom Nicolae Donici nr. 14,
MD-2049, Republica Moldova